

Я. Ф. Радиш,

д. н. з держ. упр., професор, Національна академія державного управління при Президенті України

В. В. Ронар,

Рожнівський сільський голова, слухач заочно-дистанційної форми навчання, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України

ДЕРЖАВНИЦЬКІ ПОГЛЯДИ ПАТРІАРХА ВОЛОДИМИРА (ЗА МАТЕРІАЛАМИ "УКРАЇНСЬКОГО ЦЕРКОВНО- ІСТОРИЧНОГО ЖУРНАЛУ")

У статті висвітлюються державницькі погляди Патріарха Української Православної Церкви Київського патріархату Володимира (Романюка)

This article is devoted to the state sights of the Ukrainian Orthodox Church Patriarch Volodymyr (Romanyuk)

Цар Ірод іще панує. Панує в слабких, знедолених душах.

Але в нас немає Єгипту для втечі. Є лише Україна — рідна, страждenna і найрідніша. Але як обтяжена вона гріхами й пороками усіх мертвих і живих...

Звільнити нас від тих гріхів може лише Ісус Христос, коли ми станемо Його дітьми...

Патріарх Володимир I

У переломні моменти української історії з народних глибин не- рідко виносилися на історичну сцену величній духом постаті, які потім ставали героями, месниками, святими.

У другій половині ХХ-го століття однією з таких яскравих особистостей був Патріарх Української Православної Церкви Київського патріархату Володимир (Романюк), яко-

го по праву можна назвати провідником і символом української нації.

Народився він 9 грудня 1925 р. на Днях — долішньому куті села Хімчин, що на Івано-Франківщині, в простій селянській родині Анни і Омеляна Романюків.

Життєва голгофа майбутнього патріарха розпочалася у вересні 1944 р., коли його, дев'ятнадцятирічного

юнака, звинуваченого у зв'язках з ОУН-УПА, було заарештовано, а 26 вересня того ж року вищим трибуналом НКВС Станіславської області ув'язнено на 10 років каторжних робіт у виправно-трудовах таборах ГУЛАГу.

Відбуваючи всі страждання сталінських таборів, він прийшов до глибокої віри в Бога. Саме там, на краю ойкумени, в магаданському таборі, він прийняв одне з найважливіших для себе рішень: "Якщо вдасться вийти живим з цього пекла, то служитиму Богу і Церкві" [4; 7]. При цьому у нього не було жодних образ ні на владу, ні на каральні органи, які забрали в нього кращі роки життя. Це була людина, яка палала любов'ю до України і в якій жила молода, життєрадісна душа [12].

Заповітна мрія В. Романюка — стати душпастирем — сповнилася 26 квітня 1964 р. За тиждень до Світлого Хрестового Воскресіння — у Вербну неділю — в Івано-Франківському кафедральному соборі архієпископ Івано-Франківський і Коломийський Йосиф (Сабодаш) здійснив хіротонію В. Романюка у священики. Після чого, з квітня місяця 1964 по січень місяць 1972 рр. пресвітер В. Романюк ніс пастирське служіння в парафіях Івано-Франківської єпархії Руської Православної Церкви [8—10].

Неймовірна активність і гучульська впертість священика, правозахисна діяльність щодо представників національно свідомої інтелігенції, його зв'язки з тодішнім дисидентським рухом призвели до того, що 20 січня 1972 р. В. Романюка знову заарештували. Відповідно до статті про антирадянську агітацію і пропаганду Івано-Франківський обласний суд на закритому судовому засіданні засудив обвинуваченого на 7 років позбавлення волі і три роки заслання. Ув'язнення "особливо небезпечний рецидивіст" відбував у Володимирській в'язниці (1972, 1973) та в 1 таборі ЖХ-389/1-8 особливого призначення у с. Сосновка в Мордовії. Там, у мордовських політичних таборах, під час другого ув'язнення, В. Романюк "сидів" разом зі В. Стусом, О. Тихим, М. Руденком, А. Лук'яненком, Д. Шумуком, М. Осадчим та В. Морозом [6, с. 75; 7, с. 22—29].

На захист в'язня совісті виступали священики багатьох країн. Серед них був і висвячений у Холмі єпископом УАПЦ Іларіоном (Огієнком) і митрофорний протоієрей Іван Чинченко¹.

Наприкінці вересня 1981 р. о. Романюк повертається зі спецпоселення до рідного Косова. Але тут, на великий жаль, він спокою теж не мав: місцева влада поставилась до нього вороже. "Особливо небезпечний рецидивіст", що відбув два ув'язнення за "дії проти держави" зразу отримав

¹Іван Чинченко — родом із Єлисаветградщини — тепер Кіровоградська область. Закінчив природничий факультет Харківського університету, був викладачем Одеського сільськогосподарського інституту. У 1939 р. призначений проректором Львівського сільськогосподарського інституту, а в травні 1941 р. — ректором цього вузу (на той час Львівська сільськогосподарська академія). У 1942 р. висвячений у священницький сан. На початку 1944 р. перебрався на Захід, а у 1947 р. — в Канаду. У 50-х роках ХХ ст. в Чиказькому університеті захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук. Співпрацюючи зі Світовим Конгресом Вільних Українців у справі захисту прав людини і нації в СРСР, допомагав людям, які постраждали від репресій в Україні. У середині 70-х роках минулого століття налаштував митрополита Мстислава, який очолював УАПЦ у США, щоб він усією Церквою виступив на захист о. В. Романюка. Після здобуття Україною державної незалежності колектив Львівської сільськогосподарської академії обрав професора І. Чинченка, як колишнього ректора, почесним доктором академії. У 1993 р. І. Чинченко у віці 88 років помер у Вінніпезі, де й похований на цвинтарі Глен Іден, неподалік від могили митрополита Іларіона (І.І. Огієнка) [13, с. 5—40].

"персонального наглядача" з органів державної безпеки. Окрім того, за розпорядженням прокурора, він не мав права відлучатися з дому від восьмої години вечора до восьмої години ранку, не мав також права виїжджати за межі Косова без попереднього узгодження поїздки з "органами". Як стверджує син В. Романюка о. Тарас, "...фактично це був домашній арешт. ...таких жорстких "годинних" умов батько не мав й на засланні". Такий режим тривав до весни 1983 р. Між тим косівська прокуратура дала батькові офіційне попередження, щоб він влаштувався на працю, в іншому разі — стаття за тунеладство. Батько був змушений влаштуватися сторожем в центральній районній лікарні (де перед тим працювала санітаркою наша мати) і одночасно виконував функції двірника. В лютому 1983 р. він переніс перший інфаркт міокарда [7, с. 54].

Весною 1983 р. отцю Романюку врешті-решт дозволили служити в храмах Косівського району. Спочатку це було гірське село Бабин (1983—1986 рр.), потім — Рожнів і Рибне (1986 — 1987 рр.). Але політичні переслідування продовжувалися: "пильне око" КДБ відстежувало діяльність "неблагонадійного" душпастиря. Так, у Бабині місцеві гуцули часто інформували священника, що під час Літургій в церкву заходили люди в цивільному, вмикали магнітофони, записуючи його проповіді [7].

10 червня 1984 р. за сумлінну й чесну службу Божій Церкві в Україні Пресвященним Андрієм, єпископом УАПЦ в Америці за благословенням Його Святості Вселенського Патріарха Димитрія I отець Василь Романюк нагороджений вищою священницькою відзнакою — митрою [5].

Із другої половини 1986 р. о. Романюка почали відвідувати його колишні побратими — політ'язні Михайло Осадчий, Зіновій Красівський, Богдан Ребрик, Тарас Мельничук, подружжя Калинців та ін. Все це, за словами його сина Тараса, сприяло піднесенню духу душпастиря, підсилювало вроджений оптимізм, вселяло надії на краще майбутнє.

У 1987 р. отець Василь отримує нове призначення, на цей раз у село Пістинь. Як виявиться пізніше, це була остання парафія священницького служіння В. Романюка в Україні.

У червні 1988 р. на запрошення предстоятеля Греко-Православної Української Церкви у Канаді Блаженнішого митрополита Вінніпегу і всієї Канади Василя (Федака), отець

Василь Романюк разом з сином Тарасом² виїхав до Канади.

Окрім пастирської діяльності, отець В. Романюк у США, Канаді та Великій Британії займається просвітницькою та місіонерською діяльністю, виступає з лекціями про стан справ із правами віруючих у СРСР, пише статті і проповіді, які друкувалися в україномовній пресі, а потім були видані окремою книжкою у перекладі англійською мовою під назвою "Голос в пустелі".

Бурхливі політичні події в Україні кличуть отця Василя додому. "Я їду в Україну, моє місце там", — вирішує він і наприкінці грудня 1989 р. повертається на рідну землю [3].

29 квітня 1990 р. в селі Космач у храмі Петра й Павла відбулася його хіротонія в сан єпископа Ужгородського й Хустського, місійного вікарія для східних областей України з іменем Володимир, в честь першосвяителя України-Руси. На хіротонії нововисвячений єпископ Володимир сказав серед іншого так: "Оце стою перед вами "у немочі і страсі, і у великій тремтінні", бо усвідомлюю собі, яку велику відповідальність беру на себе в цей надзвичайно важливий час для нашої Церкви і всього українського народу, котрий прагне волі і незалежності..." [7, с. 87].

У вересні 1990 р. він призначається єпископом Білоцерківським, вікарієм Київської єпархії УАПЦ. У 1991 р. став архієпископом Вишгородським, в лютому 1993 р. — архієпископом Львівським і Сокальським, а в червні 1993 р. — митрополитом Чернігівським і Сумським й Місцєблюстителем Київського Патріаршого престолу.

Основним прагненням і змістом життя архієрея в ті роки була діяльність, спрямована на об'єднання всіх українців у єдину церкву. З цього приводу він наголошував: "Створення єдиної Помісної Православної Церкви в Україні є необхідною передумовою міцної Української держави. Ніколи незалежність України не буде повною, якщо 60% її православних належатимуть до іншого духовного центру... Тому єдиним нашим порятунком в даній ситуації є об'єднання всіх православних України саме довкола Києва як нашого духовного центру, нашого національного Єрусалиму. Тільки при такій умові ми зможемо стати повноцінною нацією, тільки при такій умові нас буде поважати світ" [1; 7, с. 66].

21 жовтня 1993 р. на засіданні Всеукраїнського Православного Со-

бору Української Православної Церкви Київського Патріархату абсолютною більшістю голосів митрополита Володимира обрано на Патріарший Престол. Його інтронізація відбулася за Божественної Літургії в соборі Святої Софії в Києві 24 жовтня 1993 р.

У своєму першому виступі Патріарх Володимир звернувся до вірних усіх християнських конфесій України з такими словами: "Нас об'єднує єдиний обряд, єдина церковна традиція, служіння одному й тому ж українському народові. Закликаю Вас, брати і сестри, прийняти простягнуту Вам руку примирення, розпочати братній діалог, разом дбати про відбудову храмами української духовності та Української держави..." [7, с. 76].

Після стислого викладу основних етапів власної "хресної дороги" Святейшого Патріарха Володимира зупинимося на висвітленні поглядів та ідей Владики щодо розбудови незалежної України та відродження соборної української православної Церкви, скориставшись публікацією Артура Губара "Високе слово Патріарха-сповідника" в "Українському церковно-історичному журналі". На сторінках цього часопису розпочалося знайомство "...з невмирущою богословсько-філософською спадщиною Владики Володимира Романюка — Святейшого Патріарха Київського і всієї Руси-України" [2, с. 87].

Не можна не погодитися з думкою А. Губара й про те, що "...він (Патріарх Володимир (Романюк) — авт.) був тим пастирем Церкви Христової, який проповідував Живим і зрозумілим словом, тим словом, про яке говорив ще апостол Павло: "Дбайте про любов, і про духовне пильнуйте, а найбільше — щоб прокувати... а хто пророкує, той людям говорить на здобування... і на розраду... Бо коли сурма звук невіразний дає, — то хто до бою готуватися буде? Так і ви, коли мовою не подасте зрозумілого слова, — як пізнати, що кажете? Ви говоритимете на вітер!.. І коли я не знатиму значення слів, то я буду чужинцем промовцеві, і промовець чужинцем мені (1 Кор. 14, 1—11) [2, с. 83].

А тепер слухаймо безсмертні слова Владики...

Прийшла до нас воля з ласки Божої. Народилася вона холодної ночі голодоморів, таборів смерті та придушення живої думки. Важка покута — смерть мільйонів найкращих синів та дочок нашого народу — судилась Україні. Але ж давня зоря височіла й ніколи не припиняла осявати Вітчизну промінням надії у всі ці страшні роки. Тож Різдво Христо-

²Тарас Романюк у 1991 р. успішно закінчив навчання в Колегії Св. Андрея у Вінніпезі; у 1994 р. повернувся на Батьківщину; з 1996 р. — священник. На сьогоднішній день отець Тарас Романюк служить у Покровській церкві, що на Подолі (м. Київ).

ве не тільки наше, а й тих, хто стоїть за нашими плечима й молиться там, у місці спокою, за відродження нації і Держави.

Спаситель... кличе нас у Нове Життя. Станьмо новими, скиньмо із себе рабську машкару! Бо ж раб не може нічого творити. Насамперед віримо у Бога й у свої власні сили. Не просимо благословення у чужих престолів.

Усім нам треба усвідомити, що лише Бог і наша мудрість можуть вивести народ України з мороку розгубленості, апатії й безбожної байдужості: вивести до світла розуму, світла Софії-Премудрості Божої, світла віри, надії та любови.

Ми лише розпочинаємо нашу путь до помірної, рівної серед рівних, Української православної церкви, до вільної квітучої могутньої держави — і повинні бути твердими у вірі й мужніми у борні.

Тож єднаймося всі в єдине тіло Христової Української православної церкви Київського Патріархату, бо Церква може й повинна сконсолідувати все суспільство задля плідної праці на благо Української держави. Хочемо сподіватися, що й держава буде послідовно й твердо підтримувати нашу Церкву...

Сьогодні, у ці важкі для всіх часи соціально-політичних та економічних криз, тільки Київський Патріархат здатен створити непохитну основу Української держави як гаранта майбутнього наших дітей та онуків.

Забудьмо усі старі підозри та непорозуміння, не викликаймо, наче мерців із домовини, наші колишні ідейні розходження, — бо така є воля Божа...

Артур Губар так згадує свої враження від проповідей Патріарха Володимира: "...Владика ...у своїх проповідях, як і в будь-якому виступі, поєднував глибинне розуміння основ християнської ідеології з національними українськими традиціями й звичаями, здобутками української культури й філософії. А головне, він робив не завжди приємні, але правдиві висновки із сумної спадщини минулого, та не ухилявся від відповідей на виклики нашого сучасного буття... Він завжди говорив ... без "підготовки"... слухаючи владика, довго не полишало якесь особливе відчуття. Відчуття того, що з вами говорить ніби інша людина, ніж та, яку ви добре знали ще п'ять хвилин тому... Це відчуття захоплювало зненацька з перших його слів... Владика Володимир ніби змінювався на очах. Його голос ставав чітким, тональність підвищувалася, чулися металеві нотки, які ніби розрізували повітря навкруги. Його думками ру-

хало саме Провидіння, тому його слово було зрозуміле усім... [2, с. 84—85].

Сказане вище підтверджується словами митрофорного протоієрея І. Швеця: "Його слова були дуже прості, але надзвичайно глибокі. Люди завжди чекали його слова, благословення, з великою довірою ставилися до нього, до його молитви, до батьківського патріаршого напуття. Це так і залишилося його великою таїною. Настоятелі церков, які відвідав Святійший, дотепер вважають даром Божим присутність Патріарха, його благословення... Він часто служив у храмі Миколи Притиски на Подолі і коли він виходив на проповідь, собор завмирав, люди наче переставали дихати, вслухаючись у кожне слово. Для всіх вистачало його патріаршої ширості, чуйності, милосердя" [11].

Навесні 1995 р. Європарламент нагородив Владика золотою медаллю — за працю на благо Християнської Церкви та за хресну дорогу в довіголітній неволі. Вручення нагороди мало відбутися у серпні...

Але 14 липня 1995 р. під час вечірньої прогулянки університетським ботанічним садом раптово зупинилося серце Патріарха Володимира. Причиною смерті став черговий, четвертий за рахунком, інфаркт міокарда. Патріарх похований під Великою дзвіницею поблизу кафедрального собору Святої Софії. Тепер Владика Володимир перед Богом щиро молиться за Україну, за українську церкву, за український народ...

Автори повністю поділяють і думку А. Зінковської про те, що Патріарх Володимир — великий взірець того, якими повинні бути українці тепер, коли Господь дав нам державну незалежність, дає незалежність церковну. Тяжко вона народжується, в муках приходить, але приходить... і обов'язково народиться, і обов'язково буде. Бо в її фундаменті є такі особистості, як Патріарх Володимир [11].

ВИСНОВОК

Майже чотирнадцять років минуло відтоді, як 14 липня 1995 р. не стало Патріарха Української Православної Церкви Київського патріархату. Але сьогодні, як і тоді, всі, кому дорога Україна і пам'ять про нього, відчуває якусь провину і ніяковіє перед ним за те, що не вистачає нам його духу, його жертвності, любові, його непримиренності й одержимості на шляху до кращого життя на рідній землі.

Література:

1. Волга Л. Нам бракує державних кроків // "УК", 27 травня 1995 р. — С. 6.

2. Губар А. Високе слово Патріарха-сповідника // Український церковно-історичний журнал, 2008. — № 1 (11). — С. 83—98.

3. Зінковська А. Я їду в Україну, моє серце там // Молодь України, 8 грудня 1995 р.

4. Зінковська А. Про що мовчить Свята Софія... // Молодь України, 15 липня 1999 р.

5. Мученик за життя. Великому ченцю по смерті // Можемо!, 9 грудня 2005 р.

6. Пилип'юк В., Сіреджук П. Новоселиця над Рибницею (Нариси історії села). — Львів: Світло й тінь, 2006. — 151 с.

7. Романюк Т. Патріарх Володимир, або спогади про батька. Документальний нарис. — К.: Видавничий центр "Просвіта", 2000. — 144 с.

8. Скоропанюк Г. Терновий вінець патріарха // Галичина, 21 липня 2005 р. — С. 10.

9. Федчук В. Нелегкий шлях Патріарха // Гуцульський край, 17 грудня 2005 р. — С. 6.

10. Щербакова А. Терновий вінець Патріарха // Вісник, 28 червня 2005 р. — № 5. — С. 4.

11. Зінковська А. Сьогодні нас знову об'єднує саме він... // Молодь України, 17 липня 2003 р.

12. Олійник І. Історія одного портрета // "УК", грудень, 2005 р.

13. Романюк Т. Канадські оповідання. — К.: Смолоскип. — 2006. — 268 с.

Стаття надійшла до редакції 12 лютого 2009 р.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

ІНВЕСТИЦІЇ

ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ЖУРНАЛ ВИХОДИТЬ 24 РАЗИ НА РІК

Через редакцію передплата проводиться з будь-якого місяця!

Передплатний індекс: 33892

Свідоцтво КВ № 12178-1062 ПР від 11. 01. 2007 року

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з

ЕКОНОМІКИ

ЗАСНОВНИКИ:

- Рада по вивченню продуктивних сил України
- Національної академії наук України.
- ТОВ "ДКС Центр"

вул. Ливарська, 5, оф. 408
(044) 537 14 33, 223 26 28
e-mail: dks@kiev.rel.com